

a.remissvar@regeringskansliet.se
a.a.remissvar@regeringskansliet.se

Administrativa sanktioner i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och i arbetslöshetsförsäkringen (Ds 2025:26)

IFAU har granskat utredningens förslag med utgångspunkt i vårt uppdrag att följa upp och utvärdera arbetsmarknadspolitik.

Sammanfattning

- IFAU ser i grunden positivt på ambitionen att överträdelser i bidragssystem möts av relativt snabba och förutsägbara reaktioner.

Ett system där konsekvenser kan inträda relativt nära i tid till den aktuella överträdelsen kan bidra till att tydliggöra regelverket och i vissa fall stärka incitamenten att lämna korrekta uppgifter. I detta avseende kan administrativa sanktioner, som kan beslutas inom ramen för myndigheternas ordinarie handläggning, ha vissa fördelar jämfört med mer tidskrävande rättsliga processer.

IFAU vill dock lyfta några frågor som vi bedömer bör uppmärksammas vid den fortsatta beredningen.

Diskussion

Kalibrering av sanktionsavgiften

Utredningen föreslår att sanktionsavgiften i normalfallet ska uppgå till 25 procent av det felaktigt utbetalda beloppet. Ur ett ekonomiskt perspektiv bör en sanktionsnivå vara tillräckligt hög för att avskräcka från avsiktliga felaktigheter, men samtidigt inte så hög att den i oproportionerlig utsträckning drabbar individer som lämnat felaktiga uppgifter utan uppsåt. Utredningen ger ingen empirisk eller komparativ motivering till varför just 25 procent är den lämpliga nivån. Resonemangen stannar vid att nivån ”uppfyller kravet på proportionalitet” och ”har förutsättningar att vara handlingsdirigerande”, utan att detta underbyggs närmare. Eftersom graden av uppsåt, informationsnivå och administrativa omständigheter kan variera mellan fall finns det skäl att

överväga om den föreslagna nivån är optimalt kalibrerad. Mot denna bakgrund kan det vara lämpligt att reformen följs upp och utvärderas efter införandet, särskilt med avseende på hur sanktionsnivån påverkar beteende och vilka grupper som i praktiken berörs.

Ansvarsfördelning och informationskrav

Den enskilde har ett strikt ansvar att lämna korrekta uppgifter och rapportera förändringar som kan påverka rätten till ersättning eller ersättningens nivå. Ett sådant ansvar kan vara motiverat ur ett kontroll- och incitamentsperspektiv, men det förutsätter att individer har rimliga möjligheter att uppfylla kraven. Samtidigt kan en mer standardiserad och rutinbaserad handläggning innebära att sanktioner i större utsträckning beslutas utan en mer ingående prövning av omständigheterna i det enskilda fallet. Det finns därför skäl att uppmärksamma hur tydligt regelverket kommuniceras och i vilken mån administrativa rutiner är utformade så att risken för oavsiktliga fel minimeras.

Barnperspektivet

Även om sanktionen formellt riktas mot den vuxne talar forskningen för att ekonomiska försämringar, skuldökning och finansiell stress i hushållet kan påverka barn negativt (se till exempel Cooper och Stewart, 2021; Loopstra m.fl., 2018). Detta talar för att barnperspektivet bör ges större praktisk betydelse i utformningen. Utredningen diskuterar frågan i avsnitt 13.8.2 och föreslår att barns situation ska beaktas i bedömningen. Ett möjligt sätt att ytterligare stärka detta perspektiv kan vara att införa mer explicita regler, exempelvis genom att ge större utrymme för nedsättning av sanktionsavgiften eller längre återbetalningstid i hushåll där barn berörs.

Bedömning av utredningens kostnads- och nyttoresonemang

Inom arbetsmarknadspolitiken uppskattas de felaktiga utbetalningarna uppgå till cirka 2,6 miljarder kronor per år (2021). En central utgångspunkt i utredningen är att införandet av en administrativ sanktionsavgift kan bidra till att minska förekomsten av felaktiga uppgifter och därigenom minska felaktiga utbetalningar. Sanktionsavgifterna innebär samtidigt en potentiell intäktskälla.

De förväntade beteendemässiga effekterna, det vill säga i vilken utsträckning sanktionsavgifter påverkar benägenheten att lämna korrekta uppgifter, är emellertid svåra att kvantifiera. Hur många individer och företag som i praktiken kommer att omfattas av systemet är därför osäkert och kan endast uppskattas.

I detta ärende har generaldirektör Martin Söderström beslutat. Jan Sauermann har varit föredragande.

Martin Söderström

Referenser

Cooper, K., Stewart, K. Does Household Income Affect children's Outcomes? A Systematic Review of the Evidence. Child Ind Res 14, 981–1005 (2021).

Loopstra, Rachel, Jasmine Fledderjohann, Aaron Reeves, and David Stuckler. "Impact of Welfare Benefit Sanctioning on Food Insecurity: A Dynamic Cross-Area Study of Food Bank Usage in the UK." Journal of Social Policy 47, no. 3 (2018): 437–57.